

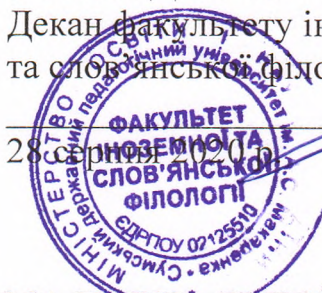
Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра російської мови, зарубіжної літератури
та методики їх викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної
та слов'янської філології

28 серпня 2020 р. А. М. Коваленко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ»**

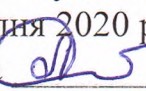
Галузь знань: 01 Освіта

Спеціальність: 014 Середня освіта. Мова та література (російська)

Освітня-програма: Середня освіта (Російська мова та зарубіжна література)

Мова навчання: російська

Погоджено науково-методичною комісією
факультету іноземної та слов'янської філології
28 серпня 2020 р.

Голова

Семенов О. М., доктор пед. наук, професор

Суми – 2020

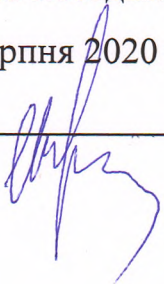
Робоча програма дисципліни «**Методика навчання російської мови**»
призначена для студентів спеціальності 014 Середня освіта. Мова і
література (російська).

Розробник: Пахненко І. І., кандидат педагогічних наук, доцент

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри російської мови,
зарубіжної літератури та методики їх викладання

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ Іванова І. Б., канд. пед. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки	
		3-й, 4-й	3-й, 4-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		6-й, 7-й	6-й, 7-й
		Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
	–		
	Самостійна робота		
	94 год.	136 год.	
	Консультації		
2 год.	2 год.		
Вид контролю			
екзамен			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу – теоретико-методична і практична підготовка студентів до професійної діяльності вчителя російської мови в закладах загальної середньої освіти, формування професійно значущих якостей особистості вчителя. Для реалізації цієї мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- озброїти студентів сучасними фундаментальними знаннями в галузі методики викладання російської мови;
- формувати у здобувачів професійно-методичні вміння; методичну компетентність у галузі викладання розділів шкільного курсу російської мови та розвитку мовленнєвої діяльності учнів;
- удосконалювати навички самостійного опрацювання навчально-методичної літератури;
- стимулювати науково-методичну творчість здобувачів, прагнення постійно удосконалювати свою педагогічну освіту, прищеплювати творче ставлення до учительської праці;
- навчити свідомо створювати власний досвід викладання російської мови;
- формувати в майбутніх учителів уміння відрізнити дійсно цінне у досвіді інших від псевдонового;
- підготувати студентів до професійної діяльності в умовах, що змінюються.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначених освітньою програмою компетентностей.

Загальні компетентності.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області та її місця в загальній системі знань про природу й суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності, усвідомлення необхідності дотримуватися здорового способу життя та пропагувати його норми.

ЗК 3. Знання предметної області та розуміння засад професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями протягом життя, систематично вдосконалювати професійні навички та вміння, свідомо контролювати динаміку особистісного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Уміння організовувати власну діяльність, визначати стратегію й тактику дій, планувати свій час та ефективно управляти ним.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здійснювати якісну міжсуб'єктну взаємодію, спрямовану на виконання своїх професійних обов'язків, уникати конфліктів, вміти їх долати.

ЗК 9. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 10. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання завдань у сфері професійної діяльності.

ЗК 11. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу з метою виявлення проблем, вироблення відповідної аргументації для їх розв'язання.

ЗК 13. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 14. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), додержуватись ustalених норм поведінки, професійної етики, принципів академічної доброчесності.

Фахові компетентності спеціальності.

ФК 1. Здатність демонструвати та використовувати в професійній діяльності концептуальні наукові та практичні знання з педагогіки, психології, філософії, історії та культури, а також філологічних дисциплін та методики їх викладання.

ФК 2. Здатність ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу, створювати умови для формування в учнів ключових компетентностей.

ФК 3. Володіння засадами планування та проектування процесу навчання школярів, здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до навчання, саморозвитку й творчої самореалізації.

ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 5. Здатність до аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ФК 7. Здатність вільно й гнучко використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовленнєвої поведінки, здійснювати вибір ефективних комунікативних стратегій і тактик.

ФК 8. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною, російською та іноземною мовами, здатність реферувати й анотувати різноманітні тексти.

ФК 9. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних висловлювань в усній та письмовій формах, володіння методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ФК 13. Здатність вільно оперувати спеціальною (педагогічною, лінгвістичною, літературознавчою тощо) термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 14. Володіння сучасними підходами до організації освітнього процесу, здатність застосовувати їх у процесі викладання російської мови та зарубіжної літератури, створювати навчально-методичне забезпечення для проведення занять із зазначених дисциплін.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Основи інклюзивного навчання», «Психологія», «Вікова фізіологія та здоров'я дитини», «Вступ до мовознавства», «Практикум з орфографії і пунктуації», «Сучасна російська літературна мова», «Історична граматики», «Основи наукових досліджень в галузі освіти».

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ПРЗ 1. Знати особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації сучасної української школи.	– знати сучасні напрями та концепції викладання російської мови в школах України, новітні досягнення теорії методики навчання російської мови, досвід реалізації в школі нових способів навчання.
	ПРЗ 3. Знати теоретико-методологічні засади диференційованого навчання, особливості організації навчального процесу з урахуванням нахилів, здібностей, особливих освітніх потреб учнів.	– знати засоби здійснення диференційованого навчання російської мови, підвищення теоретичного й практичного рівня підготовки учнів з російської мови; – усвідомлювати необхідність урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, психології засвоєння ними навчального матеріалу з мови, закономірностей навчальної діяльності учнів у процесі вивчення російської мови; – знати особливості викладання російської мови в різних умовах навчання, систему роботи з обдарованими учнями, школярами, які відстають у навчанні.
	ПРЗ 6. Знати принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання російської	– знати особливості реалізації загальнодидактичних принципів у процесі вивчення російської мови;

	<p>мови та зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, усвідомлювати виховний потенціал цих дисциплін.</p>	<p>сутність та особливості реалізації спеціальних (загальнометодичних та рівневих) принципів методики викладання мови; форми організації навчального процесу; форми організації навчальної діяльності школярів на уроці; традиційні та інноваційні методи й прийоми навчання російської мови в сучасній українській школі; дидактичні засоби та матеріали до них;</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляти й усвідомлювати виховний потенціал шкільного предмета «Російська мова»; – знати засоби розвитку та поглиблення інтересу до вивчення мови, розвитку культури мовлення учнів, формування самосвідомості, особистісних якостей школяра.
	<p>ПРЗ 12. Знати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній сфері та методи їх реалізації.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – знати типи та етапи проведення наукових методичних досліджень, сутність основних методів дослідження в методиці; – знати джерела розвитку методики мови.
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальних дисциплін.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – уміти аналізувати, самостійно складати визначення методичних понять; – співвідносити базові категорії та поняття з розділами методики навчання російської мови; – визначати родо-видові відношення в понятійно-категоріальній лінгводидактичній системі;

		– класифікувати, групувати базові лінгвометодичні поняття.
	ПРУ 2. Уміти застосовувати сучасні освітні технології та методики формування предметних компетентностей учнів, здійснювати самоаналіз ефективності уроків.	– уміти організовувати навчальну діяльність школярів із застосуванням сучасних освітніх технологій та методик для формування в них предметних компетентностей: мовної, комунікативної (мовленнєвої), соціокультурної; – уміти обґрунтовувати вибір методик навчання з урахуванням об’єктивних і суб’єктивних чинників; – уміти аналізувати уроки (їх фрагменти), що спостерігаються, а також самостійно підготовлені уроки різних типів; – визначати ефективність використаних методик, методів, прийомів, дидактичного матеріалу; – аналізувати, корегувати власну професійну діяльність.
	ПРУ 3. Володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного зростання дитини.	– здійснювати виховання учнів на уроках (засобами предмета навчання) та в позакласній роботі за такими напрямками: формування лінгвістичного світогляду, розвиток логічного мислення, розвиток культури мовлення, забезпечення самовираження школярів, що сприяє формуванню їхньої самосвідомості, особистісних якостей, життєвої позиції.
	ПРУ 6. Використовувати мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування для	– володіти уміннями мовленнєвого оформлення процесу навчання школярів російської мови, зокрема уміннями конструювати

	<p>розв'язання комунікативних завдань у суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.</p>	<p>комунікативні ситуації так, щоб породжувати у школярів освітню мотивацію; – уміти правильно вести дискусію, вирішувати проблемні комунікативні ситуації, що виникають у спілкуванні між учасниками навчального процесу; – продукувати висловлювання різної стильової приналежності: мовленнєві партії вчителя на уроці, усні виступи з професійної проблематики, конспекти, анотації, реферативні статті, педагогічні есе, тексти конспектів уроків тощо.</p>
	<p>ПРУ 10. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p>	<p>– уміти самостійно працювати з методичною, науково-популярною, довідковою літературою, словниками різних типів; – уміти реферувати, анотувати джерела; здійснювати огляд новинок методичної літератури, добирати навчально-методичні матеріали для розробки конспектів уроків, позакласних заходів; – аналізувати підручники з позиції майбутнього вчителя.</p>
	<p>ПРУ 11. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності.</p>	<p>– уміти інтегрувати звичайний урок з комп'ютером; «вносити» в навчальний процес нові методи репрезентації інформації; подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного школяра, зробити процес вивчення російської мови цікавим, різноманітним,</p>

		<p>інтенсивним; – уміти застосовувати на уроках російської мови комп’ютерні тести, діагностичні завдання для отримання об’єктивної картини рівня засвоєння школярами матеріалу, вибору ступеня складності завдань для конкретного учня.</p>
	<p>ПРУ 12. Уміти планувати та здійснювати дослідження лінгвістичного, літературознавчого та методичного характеру з елементами наукового пошуку з дотриманням вимог академічної доброчесності.</p>	<p>– володіти методами дослідження в методиці викладання мови; – опрацьовувати науково-методичну літературу з обраної теми; – критично оцінювати переваги та недоліки пропонувані технологій, обґрунтовувати власний вибір; – збирати необхідний для проведення дослідження фактичний матеріал; планувати, продумувати композицію наукового дослідження; – досліджувати навчальний процес, виявляти його закономірності й особливості; – узагальнювати, науково висвітлювати винаходи та враховувати їх у професійній діяльності.</p>
	<p>ПРУ 13. Уміти використовувати гуманістичний потенціал російської мови та зарубіжної літератури для формування духовного світу сучасної молоді.</p>	<p>– уміти визначати виховний потенціал дисципліни «Російська мова», який впливає на розвиток мотиваційно-ціннісної сфери учнів; – застосовувати методи навчання мови з використанням ціннісно-орієнтованого дидактичного матеріалу.</p>

Комунікація	<p>ПРК 1. Здатність до активної професійно-педагогічної комунікації по горизонталі й вертикалі, відкритості у спілкуванні з усіма учасниками навчального процесу.</p>
	<p>ПРК 2. Здатність вільно спілкуватися державною, російською та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної комунікації.</p>
	<p>ПРК 3. Володіння основами професійної культури, культурою мовлення, мовленнєвим етикетом, що є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації, усвідомлення необхідності систематично поповнювати свої комуникативні знання й вдосконалювати професійні навички.</p>
	<p>ПРК 5. Здатність цінувати різноманіття та мультикультурність, забезпечувати діалог культур у процесі вивчення російської мови та зарубіжної літератури, уникати міжкультурних конфліктів, співпрацювати з представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.</p>
	<p>ПРК 6. Здатність вибудовувати комуникативну взаємодію на засадах рівноправності, взаємоповаги, толерантності, доброзичливості й співробітництва, долати комуникативні бар'єри й ускладнення.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 1. Здатність застосовувати знання та навички самостійно та відповідально, приймати рішення, нести відповідальність за результати власної професійної діяльності.</p>
	<p>ПРА 2. Готовність діяти автономно, самостійно управляти навчальним процесом, реалізуючи своє право викладати предмет за власним міркуванням, обирати методики навчання й виховання, незалежно визначати зміст і структуру програм навчальних предметів у межах стандарту середньої освіти, розробляти власну систему заохочення учнів.</p>
	<p>ПРА 3. Усвідомлення відповідальності за забезпечення якості освіти, добросовісне оцінювання навчальних результатів школярів.</p>
	<p>ПРА 5. Здатність навчатись упродовж життя і вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію із значним ступенем автономії.</p>

4. Методи навчання

Пізнавальні: пояснювально-ілюстративні методи; лекція-візуалізація; аналіз нормативних документів; проблемний (проблемно-пошуковий) метод; наочний метод; алгоритмізація; метод схематизації термінів; робота з навчально-методичною літературою; критичний аналіз та систематизація інформації; аналіз шкільних підручників; дослідницький метод.

Практичні: аналіз конкретних педагогічних (методичних) ситуацій; навчально-ігрові методи (технології); метод індивідуальної роботи; групова робота; інтерактивні методи (метод кейсів, метод мозкової атаки, метод «Займи позицію»); комунікативні методи (бесіда, дискусія); складання конспекту уроків; метод презентації; метод проєктів; аналіз та самоаналіз уроків.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ECTS	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	<p>Знання: студент має глибокі знання щодо процесу навчання російської мови в сучасних закладах загальної середньої освіти, знає елементи теоретичного й експериментального методичного дослідження; свідомо використовує набуті знання у своїй діяльності; демонструє самостійність у набутті сучасних знань, опрацьовуючи основну й додаткову літературу з курсу.</p> <p>Уміння: демонструє високий рівень готовності до самостійного вирішення професійних завдань, пов'язаних з викладанням російської мови, плануванням та здійсненням дослідження методичного спрямування; демонструє елементи науково-методичної творчості, здатність до активної професійно-педагогічної комунікації; прагне вдосконалювати свою методичну освіту.</p>
В	<p>Знання: студент має глибокі знання щодо процесу навчання російської мови в сучасних закладах загальної середньої освіти, знає елементи теоретичного й експериментального методичного дослідження; свідомо використовує набуті знання у своїй діяльності; демонструє самостійність у набутті сучасних знань, опрацьовуючи основну й додаткову літературу з курсу.</p> <p>Уміння: демонструє достатній рівень готовності до самостійного вирішення професійних завдань, пов'язаних з викладанням російської мови, плануванням та здійсненням дослідження методичного спрямування, здатність до активної професійно-педагогічної комунікації; але зазнає труднощів у реалізації творчого підходу до вирішення професійних практичних проблем; прагне вдосконалювати свою методичну освіту.</p>
С	<p>Знання: студент має знання щодо процесу навчання російської</p>

	<p>мови в сучасних закладах загальної середньої освіти, знає елементи теоретичного й експериментального методичного дослідження; але не завжди свідомо використовує набуті знання у своїй діяльності; рідко демонструє самостійність у набутті нових знань.</p> <p>Уміння: демонструє готовність до вирішення професійних завдань, пов'язаних з викладанням російської мови, плануванням та здійсненням дослідження методичного спрямування; але не демонструє творчого підходу до вирішення професійних практичних проблем, зазнає труднощів у реалізації окремих компонентів методичного дослідження, у професійно-педагогічній комунікації; не демонструє прагнення вдосконалювати свою методичну освіту.</p>
D	<p>Знання: студент має фрагментарні знання щодо процесу навчання російської мови в сучасних закладах загальної середньої освіти, знає не всі елементи методичного дослідження; не застосовує знання в нових умовах, наводить приклади з лекцій, підручників, зазнає труднощів у самостійному опрацюванні літератури, спирається лише на інформацію, засвоєну під час колективної роботи.</p> <p>Уміння: демонструє готовність до вирішення професійних завдань, пов'язаних з викладанням російської мови, плануванням та здійсненням дослідження методичного спрямування; але зазнає труднощів у самостійному розв'язанні більшості спеціалізованих завдань і практичних проблем, у самостійній реалізації елементів методичного дослідження, у професійно-педагогічній комунікації.</p>
E	<p>Знання: студент слабо володіє теоретичним матеріалом з курсу, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукових та методичних джерел.</p> <p>Уміння: зазнає труднощів під час виконання завдань методичного характеру; демонструє слабу готовність до професійної діяльності, пов'язаної з викладанням російської мови, до професійно-педагогічної комунікації.</p>
FX	<p>Знання: студент не володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової та методичної літератури.</p> <p>Уміння: не може виконати більшості простих завдань практичного характеру, не демонструє готовності до професійної діяльності, пов'язаної з викладанням російської мови, до професійно-педагогічної комунікації.</p>
F	Студент не демонструє знання та уміння з дисципліни.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів

Для оцінювання рівня виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи студентів застосовуються такі критерії:

1) повнота виконання завдання (елементарна; фрагментарна; повна / неповна);

2) рівень самостійності студента (під керівництвом викладача; самостійно);

3) сформованість навчально-інформаційних умінь (робота з підручником, складання плану, конспекту; вміння користуватися навчальною, науковою та довідковою літературою, словниками та ін.);

4) сформованість навчально-інтелектуальних умінь (визначення понять, аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація, узагальнення; вміння відповідати на питання, виконувати завдання та ін.);

5) рівень сформованості спеціальних умінь (уміння використовувати на практиці набуті знання):

– високий: володіння навичками творчо-дослідницької діяльності;

– достатній: використання набутих знань у стандартних практичних ситуаціях;

– середній: уміння обирати відомі способи дії для виконання спеціальних завдань;

– низький: володіння навичками проводити обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

Розподіл балів

	Поточний контроль	
	Поточний контроль	Контроль самостійної роботи
Розділ 1		
Т 1.1	0,5	1,5
Т 1.2	3	1
Т 1.3	0,5	1,5
Т 1.4	3	1
Т 1.5	3	1
Розділ 2		
Т 2.1	3	1
Т 2.2	2	1
Т 2.3	2	1
Т 2.4	3	1
Т 2.5	3	1
Т 2.6	3	1
К.р.	3	3
Розділ 3		
Т 3.1	3	1
Т 3.2	3	1
Т 3.3	2	1
Т 3.4	3	1
Т 3.5	2	1

Т 3.6	3	1
Т 3.7		2
К.р.		3
Розділ 4		
Т 4.1		3
Т 4.2		1
Разом	45	30
Сума		75
Екзамен		25
Загальна сума		100

За бажанням здобувача можуть ураховуватися результати навчання у неформальній освіті (відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у СумДПУ імені А. С. Макаренка»).

Розподіл балів за види робіт:

- участь у конференції (різних рівнів), засіданнях наукового гуртка:
3 бали;
- написання й опублікування статті: 7 балів;
- участь/призове місце у творчих конкурсах, олімпіадах тощо:
обласних – 8/10 балів; усеукраїнських – 12/14.
- участь/призове місце в усеукраїнському конкурсі наукових робіт:
15/18 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, заліку
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Тематичне тестування, перевірка самостійної роботи, усне та письмове опитування, перевірка індивідуальних завдань, оцінка презентації результатів дослідницького завдання, перевірка виконання ситуативних завдань, оцінка презентації сценаріїв позакласних заходів, перевірка конспектів, оцінка презентації результатів самостійного опрацювання навчального матеріалу, взаємооцінювання розроблених студентами конспектів уроків, оцінка презентації матеріалів інформаційно-методичного забезпечення уроку, самооцінювання з використанням анкет і контрольного питальника, контрольні роботи.

Підсумковий контроль: екзамен.

7. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Тема 1.1. Методика російської мови як наука. Предмет, зміст, структура, завдання курсу. Внесок видатних вітчизняних методистів у розвиток методичної думки. Зв'язок методики з іншими суміжними науками (педагогікою, психологією, лінгвістикою). Методи дослідження в методиці викладання російської мови: спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, аналіз навчальних планів та іншої шкільної документації; методичний експеримент; діагностика й прогнозування у навчанні, моделювання навчального процесу та його елементів, вивчення історії методики, аналіз та узагальнення досвіду роботи вчителів-практиків, методичних об'єднань тощо. Актуальні проблеми сучасної методичної науки. Особливості викладання російської мови в школах України.

Тема 1.2. Російська мова як навчальний предмет у школі. Пізнавальні, практичні, загальнодидактичні цілі навчання російської мови. Зміст навчання російської мови в школі. Види знань та форми їх презентації в програмах та підручниках. Визначення понять, їх види. Правила, їх типи за структурою та повнотою. Уміння й навички, які формуються в процесі вивчення російської мови. Програма з російської мови як засіб конкретизації змісту навчання, принципи побудови та структура чинних програм.

Тема 1.3. Принципи та методи навчання російської мови. Реалізація загальнодидактичних принципів навчання у викладанні російської мови. Спеціальні (методичні) принципи навчання російської мови. Різні підходи до класифікації методів навчання. Методи формування понять (пізнавальні) та вмінь (практичні). Методи контролю.

Тема 1.4. Засоби навчання. Навчальний комплекс з російської мови, його основні компоненти. Підручник як основний засіб навчання російської

мови. Функції підручника, принципи побудови, структура. Характеристика теоретичної та практичної частини підручника. Зв'язок підручника з програмою. Засоби наочності з російської мови, їх класифікація. Методика роботи з таблицею, картиною, звуковою наочністю. Інформаційні й комунікаційні технології.

Тема 1.5. Форми організації навчального процесу. Урок як основна форма організації навчального процесу. Основні вимоги до уроку російської мови на сучасному етапі розвитку школи. Різні підходи до класифікації уроків з російської мови. Основні типи уроків, їх структура. Форми організації навчальної діяльності школярів на уроці (індивідуальна, фронтальна, групова). Підготовка вчителя до уроку, її основні етапи. Аналіз уроків. Планування матеріалу з російської мови, типи планування. Інноваційні технології навчання російської мови. Нетрадиційні форми організації навчального процесу. Дистанційна, змішана форми навчання.

Розділ 2. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ РОЗДІЛІВ ШКІЛЬНОГО КУРСУ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Тема 2.1. Методика фонетики. Значення, завдання основні принципи вивчення фонетики в школі. Зміст і структура курсу фонетики. Закономірності засвоєння знань із фонетики, їх реалізація при вивченні інших розділів шкільного курсу російської мови. Основні види вправ. Засоби наочності на уроках фонетики. Формування орфоепічних умінь і навичок.

Тема 2.2. Методика лексики та фразеології. Завдання, зміст, принципи вивчення. Методи формування знань та умінь у процесі вивчення лексики та фразеології. Методика роботи зі словниками. Лексичні помилки в мовленні школярів.

Тема 2.3. Методика словотвору. Значення, завдання, зміст, принципи вивчення. Методи формування знань та умінь. Методика роботи зі словниками.

Тема 2.4. Методика граматики. Завдання вивчення граматики в школі. Пізнавальне й практичне значення граматики як розділу шкільної програми. Етапи розвитку методики граматики.

М е т о д и к а м о р ф о л о г і ї. Морфологія як розділ шкільної граматики. Завдання, зміст, принципи вивчення. Характер умінь та навичок (учнів), етапи, методи формування.

М е т о д и к а с и н т а к с и с у. Синтаксис як розділ шкільного курсу граматики. Завдання, зміст, принципи вивчення. Характер умінь та навичок (учнів), методи формування.

Тема 2.5. Методика орфографії. Завдання, зміст, принципи вивчення. Психологічні основи формування орфографічних умінь та навичок. Поняття орфограми. Орфограми, які вивчаються в школі. Орфографічне правило, особливості його структури. Етапи вивчення орфографічного правила на уроках російської мови. Методи формування орфографічних умінь та особливості їх використання на уроках. Значення, способи перевірки

зошитів. Норми перевірки письмових робіт учнів. Прийом виправлення помилок, їх урахування й класифікація. Робота учнів над орфографічними помилками.

Тема 2.6. Методика пунктуації. Завдання, зміст, етапи, принципи навчання пунктуації. Поняття пунктограми. Пунктуаційне правило, особливості його структури, етапи вивчення. Методи формування пунктуаційних умінь. Типи пунктуаційних помилок, їх урахування, класифікація. Робота учнів над пунктуаційними помилками.

Розділ 3. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Тема 3.1. Методика навчання мовленнєвої діяльності учнів. Навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Значення, завдання, зміст роботи з розвитку мовленнєвої діяльності учнів. Методика навчання слухання: цілі, зміст, методи. Прийоми ефективного слухання. Навчання читання: цілі, зміст, методи формування вмінь смислового сприймання друкованого тексту.

Тема 3.2. Навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Перекази, їх види, специфіка роботи з переказами різних видів та стилів, підготовка до переказу. Урок навчального переказу. Твори, їх види. Розосереджена підготовка учнів до написання твору. Накопичення, відбір і систематизація матеріалу. Попередження помилок різних видів. Методи роботи під час підготовки до твору (читання, спостереження, екскурсії, мовленнєві ситуації, обговорення накопичених матеріалів, редагування текстів перших варіантів твору тощо). Перевірка переказів і творів. Норми оцінки переказів і творів. Мовленнєві помилки та недоліки. Уроки аналізу переказів і творів учнів.

Тема 3.3. Методика збагачення словникового запасу школярів. Значення, завдання, зміст роботи, принципи. Активний і пасивний словниковий запас учнів. Особливості словниково-семантичної та словниково-стилістичної роботи на уроках російської мови.

Тема 3.4. Культура мовлення й стилістика. Значення, завдання, зміст, особливості роботи з культури мовлення на уроках російської мови. Види вправ з культури мовлення, методика їх проведення. Класифікація мовленнєвих помилок та недоліків учнів.

Цілі, принципи, зміст роботи зі стилістики. Методика формування стилістичних понять і вмінь. Поняття стилістичної помилки. Методика попередження та виправлення стилістичних помилок.

Тема 3.5. Удосконалення синтаксичної будови мовлення учнів. Причини синтаксичних помилок у мовленні школярів, типи помилок і методи їх попередження. Методи роботи зі збагачення синтаксичної будови мовлення учнів.

Тема 3.6. Методика навчання діалогічного мовлення. Значення, завдання, зміст, особливості роботи з навчання діалогічного мовлення. Етапи,

фразеології.	7	1	2	4		7	1		6	
Тема 2.3. Методика словотвору.	7	1	2	4		7		1	6	
Тема 2.4. Методика граматики.	8	2	2	4		8		1	7	
Тема 2.5. Методика орфографії.	8	2	2	4		8		1	7	
Тема 2.6. Методика пунктуації.	8	2	2	4		8		1	7	
Контрольна робота.	6			4	2	6			5	1
Розділ 3. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ										
Тема 3.1. Методика навчання мовленнєвої діяльності учнів. Навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності.	8	2	2	4		8	1		7	
Тема 3.2. Навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності.	8	2	2	4		8	1		7	
Тема 3.3. Методика збагачення словникового запасу школярів.	6		2	4		6		1	5	
Тема 3.4. Культура мовлення й стилістика.	6		2	4		6			6	
Тема 3.5. Удосконалення синтаксичної будови мовлення учнів.	6		2	4		6			6	
Тема 3.6. Методика навчання діалогічного мовлення.	8	2	2	4		8		1	7	
Тема 3.7. Контроль засвоєння знань з російської мови, формування мовних і мовленнєвих умінь та їх оцінка.	4			4		4			4	
Контрольна робота.	4			4		4			3	1
Розділ 4. ПОГЛИБЛЕНЕ ВИВЧЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ. МЕТОДИЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ У ШКОЛІ										
Тема 4.1. Поглиблене вивчення російської мови.	6			6		6			6	
Тема 4.2. Методична робота вчителів-словесників у школі.	4			4		4			4	
Усього годин	150	24	30	94	2	150	6	6	136	2

7.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Російська мова як навчальний предмет у школі.	2	
2	Засоби навчання.	2	
3	Форми організації навчального процесу.	2	
4	Методика фонетики.	2	
5	Методика лексики та фразеології.	2	
6	Методика словотвору.	2	1
7	Методика граматики.	2	1
8	Методика орфографії.	2	1
9	Методика пунктуації.	2	1
10	Методика навчання мовленнєвої діяльності учнів. Навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності.	2	
11	Навчання продуктивних видів мовленнєвої діяльності.	2	
12	Методика збагачення словникового запасу школярів.	2	1
13	Культура мовлення й стилістика.	2	
14	Удосконалення синтаксичної будови мовлення учнів.	2	
15	Методика навчання діалогічного мовлення.	2	1
Разом		30	6

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов (теория и практика обучения языкам). Москва: Икар, 2009. 448 с.
2. Литневская Е. И., Багрянцева В. А. Методика преподавания русского языка в средней школе: учебное пособие. Москва: Академический проспект, 2006. 588 с.
3. Литвинко Ф. М. Методика преподавания русского языка в школе: учебное пособие. Минск: Вышэйшая школа, 2015. 448 с.
4. Методика преподавания русского языка в школе: учебник / М. Т. Баранов и др.; под ред. М. Т. Баранова. Москва: Академия, 2001. 368 с.
5. Обучение русскому языку в школе: учебное пособие / Е. А. Быстрова и др.; под ред. Е. А. Быстрова. Москва: Дрофа, 2004. 240 с.

6. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / М. І. Пентилюк та ін.; за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
7. Теория и практика обучения русскому языку: учебное пособие / Е. В. Архипова и др.; под ред. Р. Б. Сабаткоева. Москва: Академия, 2005. 320 с. https://www.studmed.ru/view/teoriya-i-praktika-obucheniya-russkomu-yazyku_1d7b3c97ad4.html?page=1
8. Титов В. А. Методика преподавания русского языка: конспект лекций. Москва: Приор-издат, 2008. 174 с. https://www.studmed.ru/view/teoriya-i-praktika-obucheniya-russkomu-yazyku_1d7b3c97ad4.html?page=1

Додаткові

1. Баранов М. Т. Методика лексики и фразеологии на уроках русского языка [Электронный ресурс]: <https://sheba.spb.ru/shkola/metodika-lexiki-1988.htm>
2. Блинов Г. И. Методика изучения пунктуации в школе. Москва: Просвещение, 1990. 208 с.
3. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика: учебное пособие. Москва: Флинта, 2005. 216 с.
4. Ершова А. П., Букатов В. М. Режиссура урока, общения и поведения учителя: учебное пособие. Москва: Флинта, МПСИ, 2010. 342 с.
5. Ипполитова Н. А. Текст в системе обучения русскому языку в школе: учебное пособие. Москва: Флинта, Наука, 1998. 176 с.
6. Купалова А. Ю. Изучение синтаксиса и пунктуации в школе: пособие. Москва: Дрофа, 2007. 251 с.
7. Львова С. И. Словообразование. Словообразовательная модель на уроках русского языка. Москва: Русское слово, 2001. 125 с.
8. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2003. 311 с.
9. Методика развития речи на уроках русского языка / Н. Е. Богуславская и др.; под ред. Т. А. Ладыженская. Москва: Просвещение, 1999. 239 с.
10. Мещеряков В. Н. Жанры школьных сочинений. Теория и практика написания. Москва: Флинта, 2015. 257 с.
11. Мещеряков В. Н. Как пересказывать произведения литературы, живописи, музыки. Москва: Флинта, 2014. 272 с.
12. Михайловская Г. А. Лингводидактические основы формирования речевых умений в процессе обучения русскому языку. Киев: ОАО УКРНИИПСЛ, 1999. 208 с.
13. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие / Е. С. Полат и др.; под ред. Е. С. Полат. Москва: Академия, 2000. 272 с.
14. Организация внеклассной работы по русскому языку / И. Д. Чаплыгина и др. Москва: Владос, 2000. 184 с.

15. Основы школьного речеведения: методическое пособие. Москва, Тольятти: Тольяттинский государственный университет, 2004. Часть I. 192 с.
16. Основы школьного речеведения: методическое пособие. Москва, Тольятти: Тольяттинский государственный университет, 2004. Часть II. 266 с.
17. Смелкова З. С. Педагогическое общение. Теория и практика учебного диалога на уроках словесности. Москва: Флинта, Наука, 1999. 231 с.
18. Стативка В. И. Взаимосвязанное обучение умениям речевой деятельности: монография. Сумы: СумГПУ им. А. С. Макаренко, 2004. 332 с.
19. Стативка В. И. Совершенствуемся в речевой деятельности. 6 класс: пособие для учителя. Сумы: СумГПУ им. А. С. Макаренко, 2000. 111 с.
20. Стативка В. И. Совершенствуемся в речевой деятельности. 5 класс: пособие для учителя. Сумы: СумГПУ им. А. С. Макаренко, 1999. 121 с.
21. Чижова Т. И. Изучение стилистики в школе: учебное пособие. Москва: Просвещение, 1987. 175 с.
22. Шатова Е. Г. Урок русского языка в современной школе: типы, структура, методика: учебное пособие. Москва: Дрофа, 2007. 253 с.
23. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь. Москва: Астрель, 2007. 746.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Таблиці «Функції підручника», «Структурні елементи уроку».
2. Схеми логічного структурування змісту питань «Цілі навчання російської мови», «Зміст навчання російської мови», «Принципи навчання російської мови в школі», «Методи навчання російської мови», «Засоби навчання російської мови».
3. Мультимедійний комплекс (проектор, комп'ютер).